

FinELib-konsortion vuosi 2023

Sisällys

YHTEENVETO KULUNEESTA VUODESTA	3
KOORDINOINTI, YHTEISTYÖ, TAPAHTUMAT	5
AVOIMEN TIETEEN KANSALLINEN YHTEISTYÖ	5
KANSAINVÄLINEN YHTEISTYÖ.....	5
TAPAHTUMAT	6
AINEISTOHANKINTA.....	7
TILAUSTEN JA LISENSIOITUJEN AINEISTOJEN MÄÄRIEN KEHITYS.....	7
AINEISTOHANKINNAN KUSTANNUKSET	8
AVOIMEN JULKAISEMISEN SISÄLTÄVÄT LEHTIPAKETTI-AINEISTOT.....	9
JULKAISUMÄÄRÄT JA AINEISTOJEN KÄYTTÖ	11
YHTEENVETO FINELIB-SOPIMUKSILLA AVATUISTA ARTIKKELEISTA 2023	13
FINELIB-AINEISTOJEN KÄYTTÖ.....	14
PROJEKTIT JA TYÖRYHMÄT	16
UUSIA SOPIMUKSIA, UUSIA KUSTANTAJIA -PROJEKTI	16
DATA-PROJEKTI	16
SELVITYS TIETEELLISEN JULKAISEMISEN KOKONAISKUSTANNUKSISTA.....	16
EXIT PLAN	17
KONSORTION AINEISTOHALLINTAJÄRJESTELMÄ.....	17
FINELIB-NEUVOTTELUJEN STRATEGIARYHMÄ.....	17
YLEISTEN KIRJASTOJEN ELOKUVAPALVELUJEN KILPAILUTUS.....	17
FINELIBIN KÄYTTÄJÄLUVUT	18
TALOUS.....	19
OHJAUSRYHMÄN JÄSENET	20
TYÖRYHMIEN JÄSENET	22

Yhteenveto kuluneesta vuodesta

FinELib-konsortion painopisteitä ovat avoin julkaiseminen, monipuolinen ja ketterä aineistohankinta, konsortion yhteistoiminta ja vaikuttava dataan perustuva toiminta. Vuonna 2023 FinELib-toimisto neuvotteli konsortion jäsenille 50 aineiston sopimukset vuodelle 2024. Neuvotteluissa oli lehtipakettien lisäksi hakuteoksia, sanakirjoja ja standardeja. FinELib-sopimuksilla julkaistiin yhteensä 5900 avointa artikkelia, n. 150 artikkelia enemmän kuin edellisellä vuonna. Solmimiensa tiedelehtisopimusten avulla FinELib-konsortio omalta osaltaan toteuttaa Kansallisen avoimen tieteen ja cOAlitionS-rahoittajien linjauksia.

Konsortion toiminta ei ole mahdollista ilman laajaa kansallista ja kansainvälistä yhteistyötä. Konsortio edistää avointa tiedettä yhdessä muiden avoimen tieteen toimijoiden kanssa. FinELib-toimisto on osallistunut avoimen tieteen kehittämiseen kansainvälisissä työryhmissä ja verkostoissa.

FinELibin yhtenä tavoitteena on lisätä vaikuttavaa, dataan perustuvaa arviointia sopimusneuvottelujen ja konsortion päätöksenteon tueksi. FinELib kerää kustantajilta tieteellisten lehtien julkaisu- ja käyttödataa. FinELib-toimisto hyödynsi tekemäänsä data-analyysia laajasti vuoden 2023 lehtipakettimeuvotteluissa. FinELibin dataa hyödynnettiin myös muissa kansallisissa ja kansainvälisissä palveluissa (CSC:n ylläpitämän JUFO-portaali ja kansainvälinen OpenAPC-tietokanta).

Vuoden aikana toteutettuja konsortion toimintaa kehittäviä projekteja olivat elokuvapalveluiden kilpailutus yleisille kirjastoille ja Uusia sopimuksia, uusia kustantajia (USUK) -projekti, jossa pyritään löytämään tapoja laajentaa konsortiohankintaa uusiin kustantajiin.

AVOIMEN JULKAISEMISEN KATTAVAT LEHTI- PAKETTISOPIMUKSET

18
sopimusta

(2022)
18

SOPIMUSTEN PUITTEISSA AVATUT ARTIKKELIT

5881
verkossa vapaasti
luettavissa olevaa
tieteellistä artikkelia

(2022)
5699

AVATTUJEN ARTIKKELEIDEN CC-LISENSSIT

CC BY	94 %
CC BY-NC	2 %
CC BY-NC-ND	3 %

JÄSENMAÄRÄ

(1.1.2024)

14 yliopistoa
24 ammattikorkeakoulua
25 tutkimuslaitosta/erikoiskirjastoa
283 yleistä kirjastoa

(1.1.2023)

14 yliopistoa
24 ammattikorkeakoulua
24 tutk.laitosta/erik.kirjastoa
283 yleistä kirjastoa

LISENSIOITUJEN AINEISTOJEN MÄÄRÄ

106
aineistoa

(2022)
112

AINEISTOHANKINNAT YHTEENSÄ 31,6 MILJ. €

kausijulkaisut	26,40 milj. €
viitetietokannat	2,56 milj. €
hakuteokset	1,70 milj. €
e-kirjat	0,45 milj. €
sanakirjat	0,40 milj. €
muut	0,12 milj. €

(2022 yht. 30,5 milj. €)

kausijulkaisut	25,45 milj. €
viitetietokannat	2,51 milj. €
hakuteokset	1,63 milj. €
e-kirjat	0,44 milj. €
sanakirjat	0,36 milj. €
muut	0,12 milj. €

Koordinointi, yhteistyö, tapahtumat

FinELib-konsortion palveluvision *Avoimuus ja yhteistyö suomalaisen tutkimuksen ja oppimisen menestystekijänä* kohdensi konsortion painopistettä vuonna 2023

- avoimiin julkaisuihin,
- monipuoliseen ja ketterään aineistohankintaan,
- konsortion yhteistoimintaan ja
- vaikuttavaan, dataan perustuvaan toimintaan.

Palveluvision toteuttamaan konsortio on laatinut toimeenpano-ohjelma, jota päivitetään vuosittain.

Avoimen tieteen kansallinen yhteistyö

FinELib-toimisto on osallistunut avoimen tieteen kansalliseen yhteistyöhön

- avoimen tieteen kansallisen koordinaation ohjausryhmässä,
- julkaisujen avoimuuden asiantuntijaryhmässä
- AVOTT-rahoituksen julkaisemisen pienryhmässä ja
- avoimen saatavuuden kokonais kustannusten seurantamallia valmistelleessa työryhmässä (ryhmän vetäminen ja koordinointi).

FinELib on tehnyt tiivistä yhteistyötä Tieteellisten seurain valtuuskunnan (TSV), Suomen Akatemian ja CSC:n kanssa avoimen julkaisemisen mahdollistamiseksi. CSC:n kanssa on kehitetty kirjoittajamaksujen raportointia VIRTAAan ja OpenAPC-palveluun sekä kokonaiskustannusten seurannan tulosten visualisointeja Tiedejatutkimus.fi-alustalla. Tiivis yhteistyö Suomen Akatemian kanssa puolestaan varmistaa, että konsortion sopimukset ovat linjassa cOAlitionS-rahoittajien asettamien avoimuuden vaatimusten kanssa.

Kansainvälinen yhteistyö

FinELib osallistuu aktiivisesti kansainväliseen yhteistyöhön kuullakseen muiden maiden kokemuksia, kehittääkseen konsortion palveluja (benchmarking) ja kansainvälisiä toimintamalleja sekä vaikuttaakseen tiedejulkaisemisen ja avoimen tieteen kansainväliseen kehitykseen.

FinELib-toimisto osallistuu avoimen julkaisemisen kehittämiseen yhdessä mm.

- ESAC Initiativen (*Efficiency and Standards for Article Charges Initiative*),
- eurooppalaisten tieteellisten kirjastojen seuran LIBER:in,
- eurooppalaisten yliopistojen (EUA),
- OA2020:n sekä
- eurooppalaisen Knowledge Exchange -verkoston kanssa.

Lisäksi osallistutaan ICOLC-yhteisön (*International Coalition of Library Consortia*) toimintaan. Myös pohjoismaiden konsortioiden välillä on tapaamisia kuukausittain.

Knowledge Exchange -yhteistyössä FinELib-toimisto osallistui Open Access -asiantuntijaryhmän toimintaan ja sen alaryhmän *Small Publishers and the Transition to Open Access* työhön, jonka tavoitteena on toisaalta selvittää pienten kustantajien valmiuksia siirtyä avoimeen julkaisemiseen sekä toisaalta tarjota kustantajille, konsortioille ja kirjastoille työkaluja siirtymän tukemiseen.

Tapahtumat

FinELib-toimisto järjesti 10.5.2023 konsortion jäsenille FinELib-päivän, jonka seminaarissa kuultiin näkemyksiä tiedejulkaisemisen tulevaisuudesta Norjasta ja Saksasta, ja käytiin paneelikeskustelu siitä, miten konsortion tekemät valinnat vaikuttavat tiedejulkaisemisen tulevaisuuteen. Iltapäivän työpajoissa aiheina olivat kustantajien arviointi, julkaisu-, käyttö- ja lehtidatan tulkitseminen, *Alternative Access* -suunnitelma sekä tiedejulkaisemisen tulevaisuudesta. Tapahtumaan paikan päälle ilmoittautui 42 osallistujaa, ja etänä aamupäivän esityksiä seurasi 89 osallistujaa.

Konsortion jäsenille järjestettiin vuoden aikana 10 webinaaria FinELib-aineistojen neuvottelutilanteesta ja muista konsortion ajankohtaisista asioista. Webinaareihin osallistui keskimäärin 90 henkilöä. FinELib-toimisto järjesti myös useita aineistokohtaisia webinaareja eri aineistojen neuvottelutilanteista ja kustantajien palveluissa tapahtuneista muutoksista.

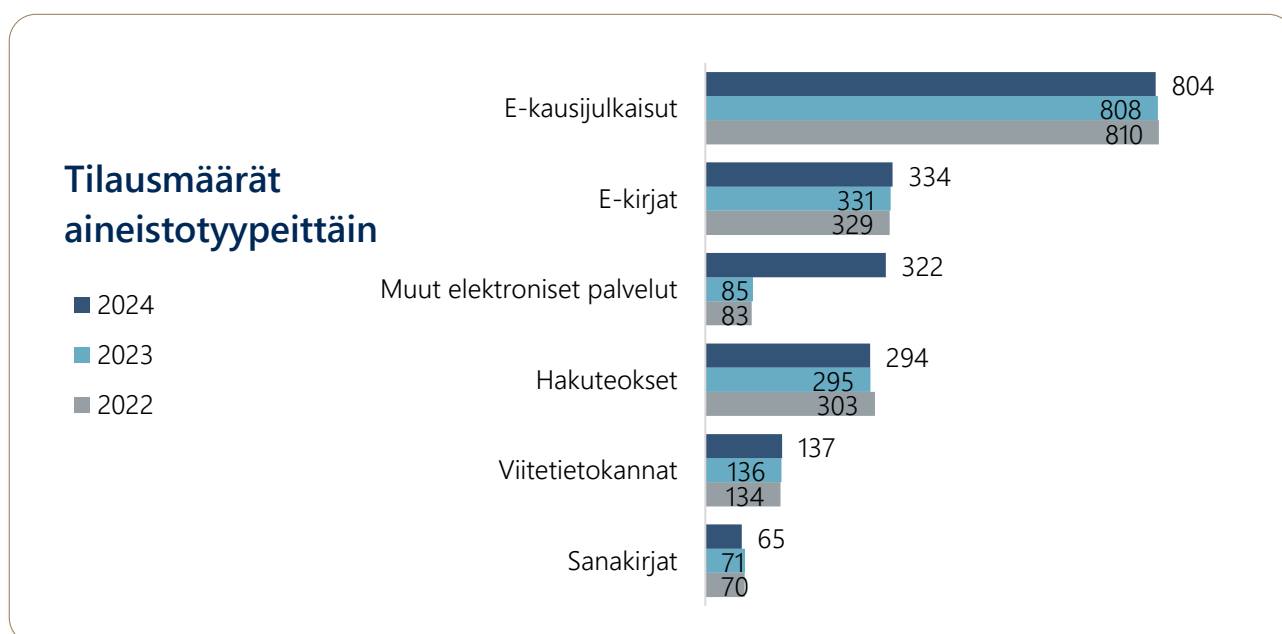
Aineistohankinta

Vuonna 2023 FinELib-toimisto neuvotteli 50 aineiston sopimukset vuodelle 2024. Sopimukset mahdollistavat konsortion jäsenille viitetietokantojen, hakuteosten, sanakirjojen ja tiedelehtien käytön. Kuudesta avoimen julkaisemisen sisältämästä sopimuksesta neuvoteltiin uusi sopimuskausi. American Chemical Society:n (ACS) osalta neuvottelut ovat vielä tätä kirjoitettaessa kesken.

Konsortion jäsenillä on vuosittain mahdollisuus liittyä mukaan myös voimassa oleviin sopimuksiin. Vuoden 2024 alusta 8 uutta tilaajaa liittyi 8 eri aineiston tilaajaksi kesken voimassa olevan sopimuskauden.

Tilausten ja lisensioitujen aineistojen määrien kehitys

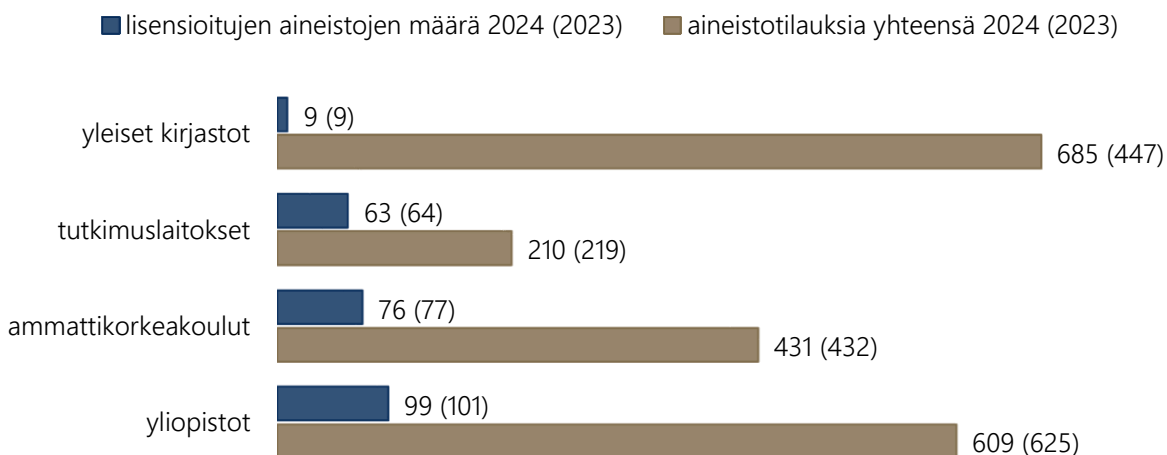
FinELib-konsortion jäsenten tilauksissa ei tapahtunut suuria muutoksia vuosien 2022 ja 2023 välillä, lukuun ottamatta *muut elektroniset palvelut* -aineistoja, jossa tilausmäärät kasvoivat yleisten kirjastojen elokuvapalveluhankinnan vuoksi reilusti (2023: 85 tilausta, 2024: 322 tilausta).

Aineistotilauksien määrät aineistotyypeittäin vuosina 2022–2024.

Laajin aineistotarjonta vuonna 2024 oli edelleen yliopistoilla (99 aineistoa), suppein yleisillä kirjastoilla (9 eri aineistoa). Tutkimuslaitosten ja yliopistojen tilausmäärissä on hienoista laskua, sillä ACS-neuvottelujen ollessa kesken aineiston tilaukset puuttuvat sektoreiden luvuista.

Lisensioitujen aineistojen ja aineistotilausten määrät

Lisensioitujen aineistojen määrä ja aineistotilaukset yhteensä kirjastosektoreittain vuonna 2024. Suluissa on vastaava luku vuodelta 2023.

Aineistohankinnan kustannukset

Vuonna 2023 konsortion jäsenorganisaatiot käyttivät FinELib-aineistoihin 31,6 milj. euroa. Ylivoimaisesti suurin osuus kustannuksista kohdentui e-kausijulkaisuihin (yli 26 milj. €).

Sektori	E-kausijulkaisut		E-kirjat		Hakuteokset	
	2022	2023	2022	2023	2022	2023
yliopistot	21 235 541 €	22 084 639 €	199 595 €	205 898 €	920 935 €	967 091 €
amk:t	1 065 197 €	1 117 207 €	209 959 €	210 034 €	563 071 €	582 392 €
tutkimuslaitokset	2 977 174 €	3 015 041 €	12 396 €	12 431 €	131 452 €	136 950 €
yleiset kirjastot	174 096 €	180 069 €	0 €	0 €	16 087 €	17 447 €
	25 452 007 €	26 396 955 €	421 950 €	428 363 €	1 631 545 €	1 703 880 €
Sektori	Viitetietokannat		Muut elektroniset palvelut		Sanakirjat	
	2022	2023	2022	2023	2022	2023
yliopistot	1 969 834 €	1 975 846 €	102 799 €	110 772 €	159 169 €	158 239 €
amk:t	97 253 €	114 895 €	14 200 €	9 800 €	124 141 €	158 265 €
tutkimuslaitokset	442 915 €	467 164 €	1 700 €	1 700 €	68 257 €	75 243 €
yleiset kirjastot	0 €	0 €	0 €	0 €	10 419 €	11 136 €
	2 510 002 €	2 557 905 €	118 699 €	122 272 €	361 986 €	402 883 €
					2022 yht. 30 496 188 €	
					2023 yht. 31 612 258 €	

FinELib-konsortion aineistohankinnat sektoreittain vuosina 2022 ja 2023.

Avoimen julkaisemisen sisältävät lehtipakettiaineistot

Vuonna 2023 FinELib-konsortioilla oli neuvoteltavana seitsemän lehtiaineiston uusintasopimukset:

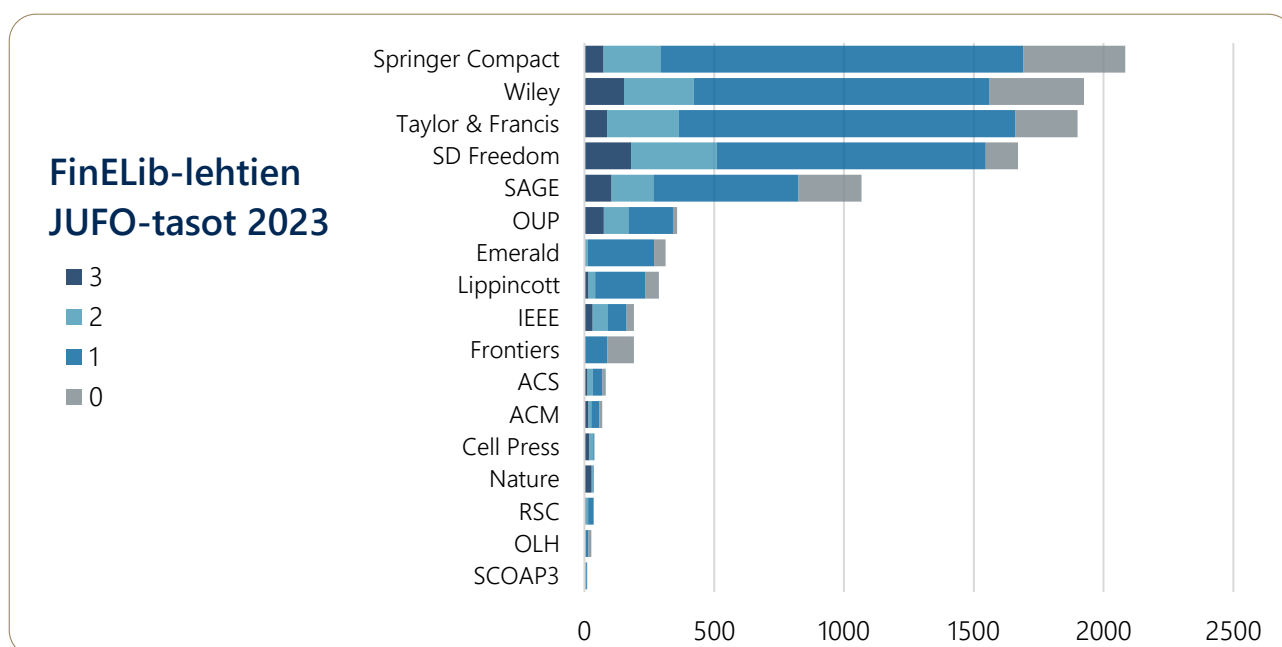
- American Chemical Society (ACS),
- Elsevier Freedom Collection,
- Emerald,
- IEEE,
- Oxford University Press (OUP),
- Royal Society of Chemistry (RSC) ja
- Springer Compact.

Lisäksi neuvoteltiin Science-lehtipaketin uusinnasta. Neuvotteluissa sovellettiin konsortion uudistettuja hankintaperiaatteita.

Elsevier-lehdistä neuvoteltiin uusi, kahden vuoden mittainen sopimus. Neuvotteluissa oli mukana yliopistojen rehtoreiden edustus. Kahden vuoden sopimus solmittiin myös IEEE:n, OUP:n, RSC:n sekä Springer Compactin lehdistä. Emeraldista solmittiin yksivuotinen sopimus. ACS:n osalta ei toistaiseksi ole päästy sopimukseen neuvotteluosapuolten erilaisien näkemysten takia.

Tilajamäärät näissä aineistoissa kasvoivat hieman tai pysyivät samoina.

Vuonna 2023 voimassa oli yhteensä 18 avoimen julkaisemisen sisältävää sopimusta, joista suurin oli yli 2000 lehden Springer Compact. Lähes yhtä suurina olivat Wileyn, Taylor & Francisin sekä Elsevierin SD Freedom -lehtipaketit.

FinELib-sopimusten julkaisu-oikeuden sisältävien lehtien sijoittuminen JUFO-tasoluokkiin vuonna 2023. Tasolle 0 on laskettu mukaan myös lehdet, joiden JUFO-luokkaa ei ole määritetty.

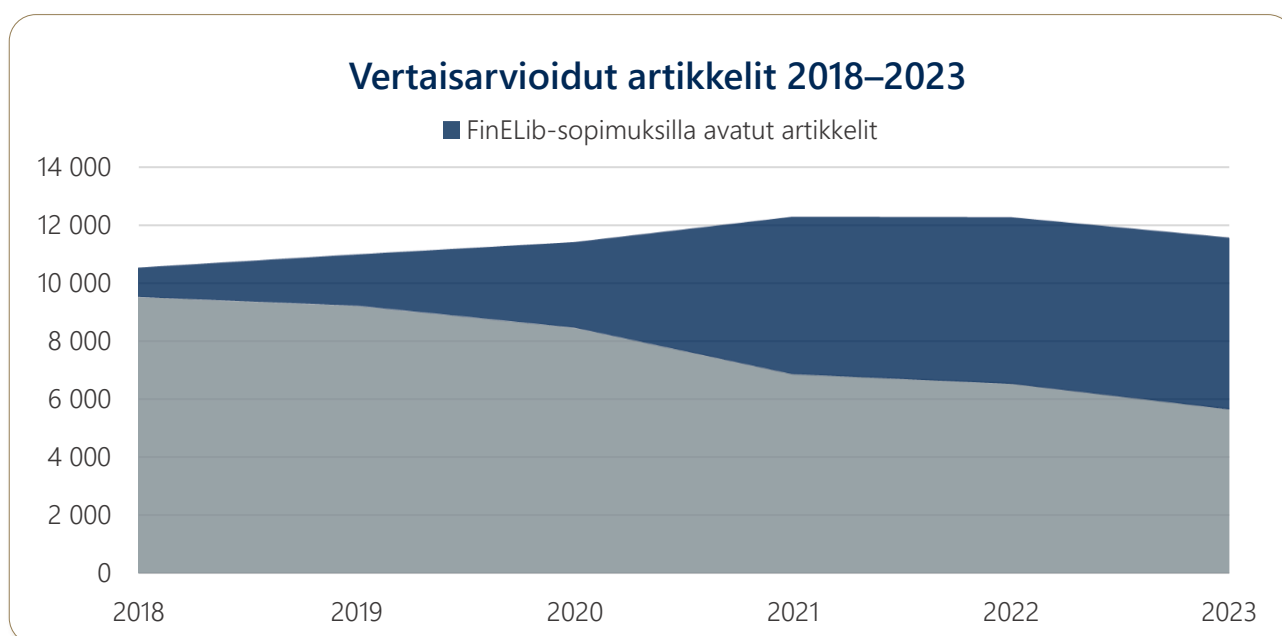
Yllä olevassa kuvassa nähdään lehtipakettien JUFO-tasojen jakaumat. Suurimmissa lehtipaketeissa tyypillisesti noin 20–25 % lehdistä oli arvioitu JUFO-tasoille 2 tai 3. Pienemmistä erityisesti Nature-

ja Elsevier Cell Press -lehtipaketit erottuvat poikkeuksellisen arvostettuina, sillä näiden pakettien lehtistä lähes kaikki on arvioitu JUFO-tasolle 2 tai 3.

Julkaisumäärät ja aineistojen käyttö

FinELibin sopimuksilla avattujen artikkeleiden osuus kaikista suomalaisten korkeakoulujen ja tutkimuslaitosten vertaisarvioiduista artikkeleista on kasvanut sitä mukaa kun on solmittu uusia ja aikaisempaa kattavampia sopimuksia.

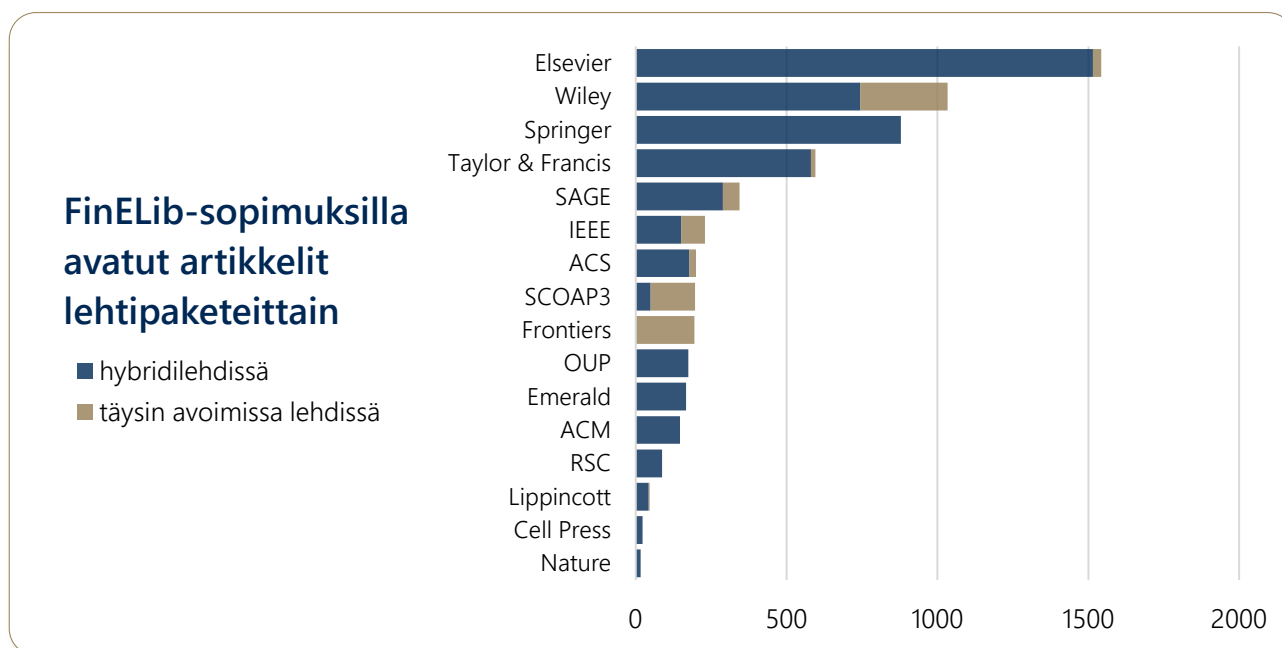
Vuonna 2020 suomalaisten vastuukirjoittajien vertaisarvioiduista artikkeleista julkaistiin avoimina FinELib-sopimusten kautta 26 %, vuonna 2023 jo 51 % (tilanne huhtikuussa 2024). Jos tarkastellaan pelkästään kansainvälisiä artikkeleita – FinELibillä ei ole julkaisusopimuksia kotimaisten tieteellisten kustantajien kanssa – oli vastaava osuus vuonna 2023 56 %.

FinELibin sopimuksilla avattujen artikkeleiden määrä suomalaisista vertaisarvioiduista artikkeleista (A1, A2) vuosina 2018–2023 (Lähde: [Tiedejatutkimus.fi](https://tiedejatutkimus.fi), viitattu 19.4.2024). FinELib-sopimuksilla avatuiksi artikkeleiksi lasketaan vastuukirjoittajien artikkelit. Tiedejatutkimus.fi-portaalin artikkelimääristä vastuukirjoittajien artikkeleita on arviolta 50 %, tämä on huomioitu taulukon luvuissa.

Vuonna 2023 konsortion jäsenorganisaatioiden tutkijat julkaisivat 5900 artikkelia avoimena osana FinELib-sopimuksia. Artikkelimäärä on kasvanut vajaalla 200 edellisestä vuodesta. Eniten avoimia artikkeleita julkaistiin Elsevierin ja Wileyn lehdissä. Täysin avoimissa full OA -lehdissä julkaistuja artikkeleita oli eniten Wileyn ja Frontiersin lehdissä.

FinELibin 18:sta avoimen julkaisemisen mahdollistavasta sopimuksesta 16:ssa tutkijat pystyivät vuonna 2023 julkaisemaan avoimena kaikki hyväksytyt artikkelit.

FinELibin sopimuksilla vuonna 2023 avattujen artikkelien määrät lehtipaketeittain. Muista aineistoista poiketen SCOAP3-artikkelimäärään sisältyvät kaikki kirjoittajaroolit, ts. muutkin kuin vastuukirjoittajien artikkelit. Lisäksi Open Library of Humanities -palvelussa julkaistiin 2 artikkelia ja Science Advances -lehdessä 4 artikkelia täysin avoimissa lehdissä.

FinELib pyrkii neuvotteluissaan mahdollisimman selkeään ja vaivattomaan avoimen julkaisemisen prosessiin, sekä laajaan artikkelien jatkokäyttöön CC BY -lisenssillä. Vuonna 2023 yhdeksän aineiston (ACS, Cell Press, Emerald, Frontiers, Nature, SAGE, Scoap3, Springer ja Taylor & Francis) artikkeleista vähintään 99 % julkaistiin avoimena laajimman jatkokäytön mahdollistavalla CC BY -lisenssillä. IEEE:n, Wiley'n ja Lippincottin artikkeleista reilu 10 % julkaistiin rajatuimmalla CC BY-NC-ND-lisenssillä, ja Wiley'n ja OUP:n artikkeleista n. 10 % CC BY-NC-lisenssillä.

Yhteenveto FinELib-sopimuksilla avatuista artikkeleista 2023

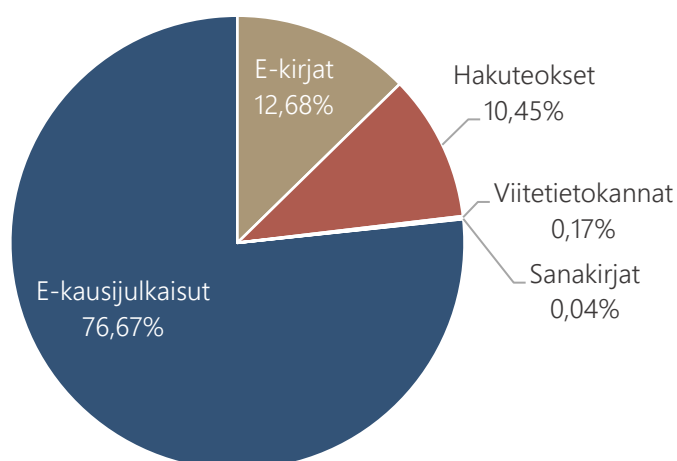
Lehtipaketti	Lehtipakettia koskeva avoimen julkaisemisen etu	OA-artikkelit 2023 (2022)	Artikkelien käyttöä koskevat lisenssit
ACM Digital Library	Tilausmaksu kattaa avoimen julkaisemisen.	147 (45)	95 % CC BY 2 % CC BY-NC 2 % CC BY-NC-ND 1 % CC BY-NC-SA
American Chemical Society (ACS)	Tilausmaksu kattaa avoimen julkaisemisen.	200 (180)	100 % CC BY
Cell Press	Tilausmaksu sisältää kiinteän määrän avoimia artikkeleita.	23 (16)	100 % CC BY
Elsevier SD Freedom	Tilausmaksu sisältää kiinteän määrän avoimia artikkeleita.	1534 (1778)	97 % CC BY 1 % CC BY-NC 2 % CC BY-NC-ND
Emerald Premier	Tilausmaksu kattaa avoimen julkaisemisen.	167 (150)	100 % CC BY
Frontiers	10 % alennus APC-maksusta.	194 (94)	100 % CC BY
IEEE (IEL)	Tilausmaksu sisältää kiinteän määrän avoimia artikkeleita.	229 (391)	86 % CC BY 14 % CC BY-NC-ND
Lippincott	Tilausmaksu sisältää kiinteän määrän avoimia artikkeleita.	46 (51)	85 % CC BY 2 % CC BY-NC 13 % CC BY-NC-ND
Nature Research	Tilausmaksu sisältää kiinteän määrän avoimia artikkeleita.	16 (17)	100 % CC BY
Oxford University Press (OUP)	Tilausmaksu kattaa avoimen julkaisemisen.	169 (194)	82 % CC BY 12 % CC BY-NC 6 % CC BY-NC-ND
Royal Society of Chemistry (RSC)	Tilausmaksu kattaa avoimen julkaisemisen.	87 (84)	94 % CC BY 6 % CC BY-NC
SAGE Premier	Tilausmaksu kattaa avoimen julkaisemisen hybridilehdissä, full OA-lehdissä 20 % alennus APC-maksusta.	344 (327)	100 % CC BY
Science Journals	Tilausmaksu sisältää kiinteän määrän avoimia artikkeleita.	3 (4)	50 % CC BY 50 % CC BY-NC
Springer Compact	Tilausmaksu sisältää kiinteän määrän avoimia artikkeleita.	879 (884)	99 % CC BY 1 % CC BY-NC
Taylor & Francis	Tilausmaksu sisältää kiinteän määrän avoimia artikkeleita.	595 (460)	100 % CC BY
Wiley	Tilausmaksu sisältää kiinteän määrän avoimia artikkeleita.	1034 (856)	80 % CC-BY 9 % CC BY-NC 11 % CC BY-NC-ND

Huomioitavaa: ne taulukossa mukana olevien sopimusten piirissä avoimena julkaistut artikkelit, joissa ei ole hyödynnetty FinELibin neuvottelemia avoimen julkaisemisen etua, eivät sisälly taulukon lukuihin.

FinELib-aineistojen käyttö

Vuonna 2023 FinELibin kautta lisensioitiin yhteensä 106 eri aineistoa, joista käyttötilastoja kerättiin keskitetysti 54 eri aineiston osalta. Näistä 44 oli kokotekstiaineistoja ja kymmenen mm. erilaisia hakuteoksia, sanakirjoja ja viitetietokantoja, joiden osalta tilastot kuvaavat aineistoon kohdistuvien hakukertojen määrää. Muista aineistoista ei eri syistä johtuen ole saatavana käyttötilastoja, esim. koska kustantaja ei pysty, tai sen ei ole mahdollista tuottaa relevanttia tilastodataa.

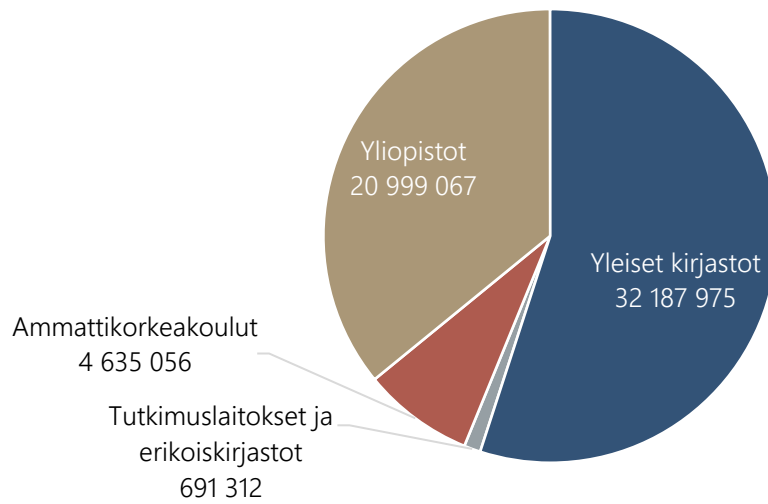
Käytön jakautuminen aineistotyypeittäin 2023

Lisensioitujen kokotekstiaineistojen artikkelilatausten/lukukertojen jakautuminen aineistotyypeittäin vuonna 2023.

Vuoden aikana kokotekstiaineistoja ladattiin tai luettiin reilut 58 milj. kertaa, ylivoimaisesti eniten käytettiin e-kausijulkaisuja. Luku on samansuuntainen kuin vuotta aiemmin, mutta FinELibin aineistohallintatietokantaan tallennettujen käyttölukujen valossa suoraviivaista vertailua aiempaan (sekä vuoden takaiseen, että pidemmällä aikajaksolla) ei ole mielekäästä tehdä, sillä eri aineistojen vuosikohtaiset luvut eivät välttämättä ole vertailukelpoisia keskenään. Mm. COUNTER-tilastointistandardin versiopäivityksen aiheuttamat muutokset eri aineistojen tilastolukuihin vuosina 2019–2020 ja FinELibin vuoden 2023 alusta käyttöön ottama uusi mittari (COUNTER-standardin mukainen *Unique Requests* -luku entisen *Total Requests* -luvun sijaan) vaikuttivat eri aineistojen käyttölukuihin hyvin vaihtelevasti, riippuen mm. lehtipaketin avoimen aineiston määrästä ja tilastointiteknisistä seikoista. Muutosten myötä käyttöluvut kuvaavat aiempaa paremmin lisensioidun aineiston todellista käyttöä.

Käytön jakautuminen kirjastosektoreittain 2023

Lisensioitujen kokotekstiaineistojen artikkelilatausten/lukukertojen jakautuminen kirjastosektoreittain vuonna 2023.

Projektit ja työryhmät

FinELib-konsortio kehittää aineistohankintaa yhteistyönä, jota toteutetaan projekteina tai työryhminä.

Uusia sopimuksia, uusia kustantajia -projekti

Vuonna 2023 käynnistyneessä Uusia sopimuksia, uusia kustantajia (USUK) -projektissa kehitetään konsortion aineistovalinnan prosessia sekä solmitaan uusia sopimuksia uusien, ”pienempien” ja konsortion kannalta keskeisten kustantajien kanssa.

Projektin aluksi kehitettiin yksinkertainen, läpinäkyvä ja helposti päivitettävä malli kustantajien arviointiin ja priorisointiin. Mallin avulla voidaan tunnistaa ja priorisoida kustantajia, jotka ovat

- a) merkittäviä konsortion kannalta;
- b) aidosti sitoutuneita avoimeen julkaisemiseen ja prosessien kehittämiseen sekä;
- c) joiden kanssa voidaan päästä nopeasti ja kustannustehokkaasti sopimukseen.

Arvioinnin tulosten perusteella käynnistettiin neuvottelut viiden kustantajan kanssa. Neuvottelujen odotetaan johtavan 2–3 uuteen sopimukseen.

Data-projekti

FinELibin tavoitteena on lisätä vaikuttavaa, dataan perustuvaa arviointia sopimusneuvottelujen tueksi. FinELib kerää kustantajilta tieteellisten lehtien julkaisu- ja käyttödataa. FinELib-toimisto hyödynsi data-analyysia laajasti vuoden 2023 lehtipakettineuvotteluissa. Lehtipakettien vertailuun käytettiin esimerkiksi keskimääräistä JUFO-tasoa ja IPA (*investment per article*) -tunnuslukua. Isoimpien lehtipakettien neuvotteluihin valmistauduttiin laajemmalla analyysilla, johon sisältyi esim. ennusteita julkaisumäärän kehityksestä.

FinELib-toimisto kehitti yhteistyöverkoston datan jakamiseen ja hyödyntämiseen. Avoimen julkaisemisen mahdollistavat lehtilistat jaettiin Tieteellisten seurain valtuuskunnan (TSV) ja CSC:n ylläpitämän JUFO-portaalin käyttöön. Lehtilistat JUFO-tasoiin jaettiin kootusti asiakasorganisaatioiden käyttöön myös FinELibin ekstranetin kautta. Transformatiivisten sopimusten kautta avoimina julkaistujen artikkelien tiedot raportoitiin OpenAPC-tietokantaan.

Selvitys tieteellisen julkaisemisen kokonaiskustannuksista

FinELibin koordinoima ja Avoimen tieteen koordinaation toteuttama avoimen julkaisemisen kokonaiskustannusten seuranta toteutettiin ensimmäisen kerran vuonna 2022. FinELib-toimisto kehitti seurannan tulosten visualisointia yhdessä CSC:n kanssa Tiedejatutkimus.fi-portaalissa sekä julkaisi seurannan datan. Kokonaiskustannukset raportoidaan seuraavan kerran vuonna 2024.

Exit Plan

Exit Plan -suunnittelussa varauduttiin tilanteeseen, jossa yhtä tai useampaa FinELibin lehtipakettisopimusta ei jatkettaisi 1.1.2024 lähtien. Tavoitteena oli selvittää vaihtoehtoisia tapoja päästä käyttämään aineistoja (ml. pitkäaikaiskäyttö), selvittää mitä julkaisemisen käytännön vaihtoehtoja on tarjolla tutkijoille, koota organisaatioille muistilista sopimuksettomaan tilanteeseen ja siihen valmistautumiseen, sekä laatia viestintäsuunnitelma ja viestintäpohja.

Exit Plan -työryhmässä oli mukana asiantuntijoita konsortion eri jäsenorganisaatioista. Työryhmä valmisteli konsortion käyttöön *Exit Plan* -suunnitelman, jossa keskityttiin erityisesti syksyn 2023 tilanteen viestintään, selkeytettiin viestintärooleja, päivitettiin konsortion *Alternative Access* -suunnitelma, koottiin yhteenveto neuvoteltavien aineistojen pitkäaikaiskäyttöehdoista ja tehtiin tutkijoille suunnatut ohjeet avoimesta julkaisemisesta sopimusten ollessa katkolla.

Konsortion aineistohallintajärjestelmä

FinELib-toimisto selvitti aineistohallintajärjestelmä Haltin ylläpito- ja päivitystarpeita sekä mahdollisia korvaavia ratkaisuja. Selvityksen tuloksena todettiin, ettei Haltin toimintavarmuuden kehittäminen ole kustannustehokasta, minkä vuoksi kartoitettiin mahdollisuuksia korvata Halti toisella järjestelmällä.

FinELib-neuvottelujen strategiaryhmä

FinELib-neuvottelujen strategiaryhmä toimi edelleen neuvottelujen tukena vuonna 2023. Strategiaryhmässä käsiteltiin erityisesti lehtipakettineuvottelujen hinta- ja avoimen julkaisemisen tavoitteita ja -neuvotteluja.

Yleisten kirjastojen elokuvapalvelujen kilpailutus

FinELibin ja Yleisten kirjastojen konsortion yhteisessä projektissa hankittiin yleisille kirjastoille elokuvapalvelu kilpailutuksella. Hansel toimi projektissa kilpailutusasiantuntijana. Hankintaan sitoutui mukaan 239 kirjastoa ja hankinnan ennakoitu arvo sopimuskaudella on vajaa 2 milj. euroa.

Hankinnasta valitettiin markkinaoikeuteen, mutta markkinaoikeus hylkäsi valituksen elokuussa 2023. Hankinta voitiin näin toteuttaa alkuperäisen hankintapäätöksen mukaisesti ja tarjouskilpailun voitti ruotsalainen *Cineast*-palvelu. Palvelun hyväksymistestaus toteutettiin ja käyttöönotto aloitettiin vuoden 2023 loppupuolella.

FinELibin käyttäjäluvut

FinELib-toimisto kerää vuosittain tiedot konsortion jäsenten potentiaalisista käyttäjämääristä aineistoneuvotteluja varten. Tietoja kerätään useista eri lähteistä ja uusia käyttäjäryhmiä on lisätty organisaatioiden tarpeiden mukaan. Tämä on johtanut siihen, että ryhmien hallinnointi ja tiedonkeruu on työlästä ja altista virheille erityisesti ei-tutkinto-opiskelijoiden osalta.

Vuonna 2023 FinELib-toimisto selvitti, voidaanko täydennyskoulutustyyppisiä opintoja koskevat tiedot kerätä kattavasti julkisista rekistereistä (erityisesti Opetushallinnon ylläpitämästä Vipusesta). Opetusministeriö ja CSC kehittävät täydennyskoulutustyyppisten tietojen Virta-tiedonkeruuta, mutta tietoja ei vielä kerätä kattavasti Virtaan eikä niitä ole vielä saatavissa julkisista rekistereistä.

Talous

FinELib-konsortion hallintokulut ovat hieman alle 0,6 miljoonaa euroa. Tämän lisäksi konsortion budjetissa on 3,1 milj. euroa yliopistojen ja ammattikorkeakoulujen aineistohankintaan.

	Budjetoidut kulut	Toteutuneet kulut	Rahaa jäljellä
Kulut	3 727 451 €	3 763 997 €	-36 546 €
Palkat sivukuluineen *	564 157 €	591 107 €	-26 950 €
Aineet ja tarvikkeet	3 150 000 €	3 159 766 €	-9 766 €
Yleiskustannukset	13 294 €	13 124 €	170 €

FinELibin budjetti 2023. Muut kulut (tilat, työlaitteet, ostopalvelut, matkat) kustannetaan Kansalliskirjaston perusrahoituksesta, eikä niitä eritellä.

** Vuonna 2023 Kansalliskirjaston perusrahoituksen palkat budjetoitiin 95 %*

Ohjausryhmän jäsenet

Jäsen: Kalle-Antti Suominen, vararehtori, Turun yliopisto, puheenjohtaja
Varajäsen: Mikael Lindfelt, rehtori, Åbo Akademi

Jäsen: Jyrki Hakapää, johtava tiedeasiantuntija, Suomen Akatemia
Varajäsen: Jussi Varkemaa, tiedeasiantuntija, Suomen Akatemia

Jäsen: Tommi Harju, kirjastonjohtaja, Taideyliopisto
Varajäsen: Ulla Nygrén, kirjastonjohtaja, Turun yliopisto

Jäsen: Katja Hilska-Keinänen, ryhmäpäällikkö, Suomen ympäristökeskus
Varajäsen: Sonja Karlsson, tietoasiantuntija, Suomen Pankki

Jäsen: Jouni Hirvonen, vararehtori, Helsingin yliopisto (09/2023 saakka)
Jäsen: Anne Portaankorva, vararehtori, Helsingin yliopisto (09/2023 alkaen)
Varajäsen: Satu Uusiauttia, vararehtori, Lapin yliopisto

Jäsen: Kristiina Hormia-Poutanen, johtaja, kirjastoverkkopalvelut, Kansalliskirjasto
Varajäsen: Nina Hyvönen, tietojärjestelmäpäällikkö, Kansalliskirjasto

Jäsen: Salla Huttunen, vararehtori, Haaga-Helia
Varajäsen: Samuli Maxenius, erityisasiantuntija, Arene

Jäsen: Laura Kittinen, projektikeskuksen päällikkö, Luonnonvarakeskus
Varajäsen: Ritva Miikki, informaattikko, Terveyden ja hyvinvoinnin laitos

Jäsen: Mikael Laakso, Associate Professor, Hanken
Varajäsen: Mikko Jakonen, Senior Lecturer, Jyväskylän yliopisto

Jäsen: Jari Liski, tieteellinen johtaja, Ilmatieteen laitos
Varajäsen: Sanna Marttinen, toiminnanjohtaja, Tulanet

Jäsen: Sinikka Luokkanen, tietopalvelupäällikkö, Hämeen ammattikorkeakoulu
Varajäsen: Hanna Lahtinen, johtaja, tieto- ja julkaisupalvelut, Laurea

Jäsen: Hanna Martikainen, palvelupäällikkö, Jyväskylän kaupunginkirjasto
Varajäsen: Salla Palmi-Felin, kirjastopalvelujohtaja, Lahden kaupunginkirjasto

Jäsen: Ossi Naukkarinen, vararehtori, Aalto-yliopisto (09/2023 saakka)
Jäsen: Jyri Hämäläinen, Aalto-yliopisto (09/2023 alkaen)
Varajäsen: Mikko Mönkkönen, dekaani, Jyväskylän yliopisto

Jäsen: Virva Nousiainen-Hiiri, kirjastoverkon yhteisten palveluiden päällikkö, Helsingin kaupunginkirjasto
Varajäsen: Leena Toivonen, kirjastopalveluiden päällikkö, Vantaan kaupunginkirjasto

Jäsen: Susanna Parikka, kirjastonjohtaja, Lapin yliopisto

Varajäsen: Ari Muhonen, kirjastonjohtaja, Itä-Suomen yliopisto

Jäsen: Pekka Uotila, päällikkö, korkeakoulun tieto- ja julkaisupalvelut, XAMK

Varajäsen: Mira Juppi, tietopalvelupäällikkö, Savonia

Työryhmien jäsenet

Exit Plan -työryhmä

Malin Fredriksson, Åbo Akademi
Tanja Heikkilä, Maanmittauslaitos
Juho Jussila, Itä-Suomen yliopisto
Simo Kaleva, Työterveyslaitos
Anita Laamanen, VTT
Juha Leppämäki, Helsingin yliopisto
Erik Lindgren, Turun yliopisto
Sari Soininen, Metropolia
Paula Mikkonen, Kansalliskirjasto
Iina Peltonen, Kansalliskirjasto
Anna Siltanen, Kansalliskirjasto

FinELib-neuvottelujen strategiaryhmä

Seppo Parkkila (puheenjohtaja), Tampereen yliopisto
Minna Abrahamsson-Sipponen, Oulun yliopisto
Ulla Nygren, Turun yliopisto
Eeva Primmer, Suomen ympäristökeskus (varajäsen: Laura Kitt, Luonnonvarakeskus)
Seliina Päälyssaho, Seinäjoen ammattikorkeakoulu (varajäsen: Hellevi Hakala, Metropolia amk)
Mikko Tolonen, Helsingin yliopisto
Kristiina Hormia-Poutanen, Kansalliskirjasto
Arja Tuuliniemi, Kansalliskirjasto
Jouni Hirvonen, Helsingin yliopisto (*Elsevier-neuvottelut*)
Kalle-Antti Suominen, Turun yliopisto (*Elsevier-neuvottelut*)
Minna Niemi-Grundström, Helsingin yliopisto (*Elsevier-neuvottelut*)

FinELib-toimiston henkilökunta

palvelupäällikkö
4 tietoasiantuntijaa
2 hankinta-asiantuntijaa
1 data-asiantuntija
1 kirjastos sihteeri

TAVOITTEET 2025

01

Avoimet julkaisut

02

Monipuolinen
ja ketterä
aineistohankinta

03

Konsortion
yhteistoiminta

04

Vaikuttava, dataan
perustuva toiminta

Avoimuus ja yhteistyö
suomalaisen tutkimuksen
ja oppimisen
menestystekijänä

FinELib